

ЧОРНОМОРСЬКА ГЕОПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА САВЧЕНКО–БІЛЬСЬКОГО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Здійснення ретроспективного аналізу української геополітики логічно розширює та поглиблює дослідження проблеми в площині вивчення витоків і сучасних геополітичних вимірів України в загальноєвропейському контексті. Це надає можливість простежити розвиток різних векторів української геополітики, її орієнтації, виокремити чорноморську напрямку, з'ясувати її значення для існування української державності, врахувати історичний досвід при розробці сучасної наукової концепції української геополітики.

Аналіз наукових досліджень з проблем вітчизняної геополітики М. Михальченка, В. Крисаченка, С. Василенко, Ф. Рудича, В. Булгакова, Г. Симоненка, М. Шевченка, О. Федоренка дозволяє констатувати, що в історії України ми можемо виокремити наступні геополітичні доктрини:

слов'янофільську (Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров, І. Франко, М. Грушевський);

чорноморсько-балтійської федерації українців, білорусів, поляків і литовців (Ю. Липа, С. Рудницький);

чорноморсько-адриатичної федерації українців, чехів, словен, сербів і хорватів (С. Томашевський, С. Шелухін);

західноєвропейську (Нестор, Г. Кониський, М. Драгоманов, Б. Крупницький, Д. Донцов, Д. Дорошенко, М. Хвильовий, В. Кубійович, гетьман Скоропадський, керівник ОУН Є. Коновалець)

східно-західної рівноваги (І. Лисняк-Рудницький, М. Грушевський);

геоцентричну (С. Дністрянський, В. Винниченко);

чорноморську (Савченко-Більський).

Особливої уваги заслуговує розробка питання виходу України до Чорного моря. Цій проблемі була присвячена праця генерала-хорунжого Савченко-Більського “Боспоро-Дарданельське питання і необхідність панування України у Чорному морі” (1929 р.). “В незалежності від того, – зазначав автор, – в чиїх руках знаходяться Босфор та Дарданелли, Україна може мати ті або інші вигоди і невигоди, в залежності від цього повинна мати ту, чи іншу флоту”. Савченко-Більський виокремив чотири варіанти вирішення Босфоро-Дарданельської проблеми для України, а саме приналежність проток: а) Україні; б) другій могутній державі; в) слабшій державі; д) нейтральність проток. При цьому він активізував увагу на тому, що значення Криму для України в політичному плані має вагу тільки у випадку приналежності Босфору і Дарданелл могутній державі або коли

протоки будуть відкритими. Це сприятиме побічному впливу різного характеру на Крим, "...а в разі об'явлення війни Україні, полегшає ворогові осягнення його, що дасть ворогові в руки всі стратегічні переваги на Чорному морі". Далі Савченко-Більський робить висновок про необхідність панування України на Чорному морі, що робить її "цілковито незалежною та могутньою державою... В разі ж чужого панування на Чорному морі, Україну чекає доля другорядної держави, яка буде експлуатуватися та знаходитися під чужим впливом і яка буде існувати лише номінально незалежною".

Думка, висловлена автором цих рядків, сьогодні досить актуальна, про що свідчить розвиток подій останніх років навколо Криму й України в цілому.